

İstanbul akıllı bir şehir mi?

MIKA TAJIMA, DUYGU TOPLULUĞU SERGİSİNDE GÖRÜNTÜ, 5533 İZNYLE

Robbie-Lee Valentine, Mika Tajima ile sanatçının Protocinema tarafından 5533'te düzenlenen son solo sergisi *Emotion Commune (Duygu Topluluğu)* üzerine konuştu.

Dijital teknolojiyle ilişkinizi ve bu teknolojiyi işlerinizde nasıl kullandığınızı biraz daha açabilir misiniz?

Dijital teknolojinin bahsettiğiniz bu alanları dönüşüme uğrattığı inkâr edilemez ve sanatçılar da dâhil yaratıcı üretim yapanlar, dijital üretimin mantığına ve akışına özgü bu yeni teknolojik araçları, ekipman ve çalışma biçimlerini kullanıyorlar. Öte yandan ben kendi işlerimi bizzat teknolojinin, özellikle de teknolojilerin belli bir sonuç, bir yapı, bir toplum elde etmek isteyen iktidar ve çıkar odaklarından nasıl ayrı düşünülemediğinin incelenmesi olarak değerlendiriyorum. Bu yüzden araştırmalarımda ve işlerimde mimari, ofis tasarımı, ergonomi, *fitness* ve kişisel bakım gibi konularla ilgileniyorum. Bunlar hayatı ve etkinliği çoğaltmaya yönelik farklı teknolojilerin kullanıldığı alanlar. Çoğu zaman üzerimizde daha fazla kontrol kurmak ve istediklerimizi yapma özgürlüğümüzü kısıtlamakla ilişkilendirilen bu çoğaltma kültürü ile teknoloji arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermekle ilgileniyorum. Özgürlük ihtiyacımız giderek artıyor diye düşünüyorum.

Yakın zamanda tamamladığım *Meridyen* ışık heykeller serisi bir deneyim üretmek ve sorgulama alanı açmak üzere 'akıllı' teknolojiden faydalaniyor. Belirli bir teknoloji türünün tüketimini konu aldığı için tüketici teknolojisinin gösterimi sayılmaz. Yani 'akıllı' teknoloji insanları ve nesnelere ve şehirleri daha önce görülmemiş şekillerde birbirine bağlayan daha geniş bir sistemin bir parçası; ama nereye kadar?

Akıllı şehir ne demek ve İstanbul'un bu açıdan önemi nedir?

Araştırmalarım sırasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) 2015 yılında devlet ve özel kuruluşlardan oluşan uluslararası bir konsorsiyuma katılarak, vatandaşlar için şehir hayatını kolaylaştırmayı ve sivil itaatsizlik de dahil kriz ve felaket yönetimini geliştirmeyi amaçlayan bir 'akıllı şehir' girişimi başlattığını keşfettim. Bu, şehir tarafından kullanılan belirli bir teknolojinin vatandaşların hayatını çok belirli bir şekilde etkilemesi anlamına geliyor. Bu 'akıllı şehir' girişimleri hep yaşam kalitesini artırmak adına yapılır. Bu önerme ve gerekçesi ilgimi çekti; ayrıca vatandaşlara tepeden inme dayatılan bir teknolojiyi sorguluyor-

dum. *Duygu Topluluğu*'nu hazırlarken aklımda şehir olarak özellikle İstanbul vardı; şehri ziyaret etmemin de katkısı oldu. Sergiyle bağlantı kuracağım bir şehir ararken, hem İstanbul'a uzak ama hem de teknolojik şartlar anlamında belirli ortaklıkları olan bir şehir seçmek istedim. Serginin 'ışık kaynağı' olarak Kore'deki Yeni Songdo şehrini seçtim çünkü bu şehir geleceğin tamamen entegre 'akıllı şehri' olarak tanıtılıyordu; bir *master plan* üzerine sıfırdan inşa edilmiş bir şehirdi. Bu iki yer ve şehir arasında bağlantı kurarak, dönüşümsel bir kentsel alanda yaşayan insanların duygu topluluğu için bir mekân ve imge oluşturmayı umuyordum.

"Yerleştirmede, insanların duygularını anlamak için saniyede binlerce *Twitter feed*'inden alınmış verileri yorumlayan bilgisayar algoritmalarının kullanıldığı, dil işlem teknolojilerinden faydalanılmıştır." Bu gerçekten çok iddialı, bu fikir işinizde nasıl vücut buluyor?

Altyapı yaygın ve küresel. Kore'deki Yeni Songdo'da *tweet* atan bir kullanıcı, New York'ta bu *tweet*'i ışık rengi bilgisine dönüştüren bir sunucu ve dünyanın herhangi başka bir yerinde İstanbul'daki ampule belli bir renkte yanmasını bildiren bir başka sunucu içeriyor ve bütün süreç gerçek zamanlı işliyor.

İşıkların renkleri gerçek zamanlı olarak Yeni Songdo'daki yurttaşların kümelenirilmiş duygularına cevap veriyor; Güney Kore'deki (5 bin mil uzakta) bu yeni *master plan* 'akıllı şehir', çevrenin tamamen kentsel yönetim ve denetim sağlayan bilgisayarlı teknolojilerle donatıldığı bir kentsel gelecek planının şablonu kabul ediliyor.

Meridyen ışık heykellerinde kullandığım *Wi-Fi* uyumlu 'akıllı' ışıklar bu teknolojiden faydalaniyor. Bu şekilde sergi alanı, dünya üzerindeki fiziksel nesnelere algılama ve veri toplama teknolojileri üzerinden birbirine bağlamayı amaçlayan şeylerin İnternet'i ağına dahil oluyor.

Yeni Songdo Şehri'nden gelen veri, atılan bireysel *tweet*lerden duygusal veri çıkartmak için doğal dil işlem teknolojisi kullanan özel bir duygu analizi programı tarafından alınıp olumlu-olumsuz ölçeğinde analiz ediliyor; bu program tek tek kelimelere, cümlelere ve makinenin öğrendiği kullanımlara bakarak her *tweet* sayısallaştırılmış bir duygu değeri veriyor. Analiz edilen *tweet*lerin ortalaması alınıyor ve her bir heykelin hangi renkte yanacağı bu sayısal değere göre değişiyor. Olumlu ve olumsuz duygular ve bunların yoğunluk de-

recelerine göre iki renk belirlendi.

***Duygu Topluluğu* fikri nasıl ortaya çıktı ve izleyicilerden ne bekliyorsunuz?**

Hannah Ardent'in 'toplumsal buharlaşma' diye tarif ettiği kavram ilgimi çekiyor: Belirli ve somut bir şeyin bir dönüşüm sürecinden geçerek soyutlanması ve elle tutulmaz hale gelmesi, farklı durum ve eşdeğerliklerden taşınması. *Duygu Topluluğu*nda duvardaki şeffaf tablolar, ışık düzenekleri gibi maddi unsurların yanı sıra farklı niteliklerde ve uzakta bulunan şeylere tepki veren ışıklar gibi elle tutulmayan unsurlar da var (ışık/rengi değişiklikleri halinde görünen ve galeri mekânının renk tonunu değiştiren *tweet*ler).

Küreselleşmenin beklenen işleyiş biçimi kabul edildiği bir dünyada, belki bir an durup, vücut bulup hayatımızı biçimlendiren bu küreselleşme -bu soyutlama ve eşdeğerlikler- nedir diye düşünmemize neden olur. Protocinema'daki *Meridyen* ışık yerleştirmesi esasında bütün mekânı bir aydınlatma düzeneğine dönüştürüyor; bu düzenek, parlak, değişken ışıklarla, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı ve çevresinde farklı duygusal bölgeler oluşturuyor. Mekân, etrafındakileri etkileyen, analiz edilmiş, hesaplanmış ve dönüştürülmüş, yani saf olmayan, yöneltmiş, uzak duyguları aktaran bir lamba haline geliyor.

Bundan sonrası için sizi neler bekliyor?

Burada New York merkezli *Sculpture Center*'da (Heykel Merkezi) ısmarlama bir iş üzerinde çalışıyorum. Bu kamusal sanat eseri için dumanlar çıkartan ve kaybolan bir heykel yapacağım. Bu aynı zamanda bir oturma ve buluşma alanı işlevi gören bir boşluk olacak ve içi sürekli renk değiştiren ve birkaç dakika içinde dağılıveren bir dumanla dolacak. Dumanın renkleri, değerini, niteliklerinin toplumsal algısından ve jeopolitik ve ekonomik olaylar karşısındaki kolektif ruh halinden alan özel bir emtia olarak altın hakkındaki küresel duygu durumunu gerçek zamanlı olarak yansıtabilecek. Bu dumanlar izleyiciyi, son derece akışkan ve soyutlaştırılmış bir takas edilebilirliğe sahip altınla özdeşleştirilen, karmaşık duygu durumlarıyla sarmalayacak. Güncel hayatın maddeselliğini düşündüren bu nesne, tanıdık bir nesnenin hayaleti ya da illüzyonu, maddesel formun soyutlanıp havaya karışması sırasında bir anlığına beliren görsel bir kalıntısı olacak.

Bunun dışında Eylül 2016'da açılacak olan Gwangju Bienali'ne katılacağım. // RW